

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.3.30>

NIEKTÓRE PROBLEMY WDRAŻANIA STANDARDÓW UE W ZAKRESIE OCHRONY PRAW KONSUMENTÓW W DZIEDZINIE HANDLU ELEKTRONICZNEGO W UKRAINIE

Olena Holysheva

aspirantka Instytutu Państwa i Prawa imienia W.M. Korieckiego

Narodowej Akademii Nauk Ukrainy (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-4589-109X

l.stepanchenko94@ukr.net

Adnotacja. W artykule omówiono problematyczne kwestie wdrażania standardów Unii Europejskiej w zakresie ochrony praw konsumentów w dziedzinie handlu elektronicznego w Ukrainie. Przeanalizowano etapy rozwoju prawa krajowego w kontekście zbliżenia podstawy legislacyjnej Ukrainy do norm prawa Unii Europejskiej.

Przeanalizowano prawa do: ochrony, dostępu do wiarygodnych informacji, prywatności i poufności, właściwej jakości produktów, wymiany towarów, tworzenia organizacji społecznych i stowarzyszeń.

Udowodniono, że każde z tych praw w systemie ochrony konsumentów ma swoją implementację i specyfikę regulacji, po których badaniach zaproponowano następujące zmiany i uzupełnienia w przepisach prawa Ukrainy: określić bezwarunkowe prawo konsumenta zarówno do wymiany, jak i rozwiązania umowy w ciągu czternastu dni; rozszerzyć listę informacji, które powinny być dostarczone konsumentowi podczas zawierania umów online; skonsolidować listę działań, które stanowią nieuczciwą praktykę handlową; stworzyć ogólnokrajowe Stowarzyszenie Konsumentów, które będzie dokonywało inicjatywę legislacyjną; wprowadzić alternatywne sposoby rozwiązywania sporów konsumenckich.

Słowa kluczowe: komercja elektroniczna, handel elektroniczny, ochrona praw konsumentów, sieć Internet, prawo.

SOME PROBLEMS IN THE IMPLEMENTATION OF EU STANDARDS ON CONSUMER PROTECTION IN THE FIELD OF ELECTRONIC COMMERCE IN UKRAINE

Olena Holysheva

Postgraduate Student of the V.M. Koretsky Institute of State and Law of

National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-4589-109X

l.stepanchenko94@ukr.net

Abstract. The article considers the problematic issues of implementation of European Union standards on consumer protection in the field of electronic commerce in Ukraine. The stages of development of the national legislation in the context of approximation of the legislative base of Ukraine to the norms of the law of the European Union have been explored.

The rights of protection, access to reliable information, privacy and confidentiality, proper quality of products, exchange of goods, creation of public organizations and associations have been analyzed.

It has been proved that each of these rights in the consumer protection system has its implementation and peculiarities of regulation, after which the following, changes and additions to the legislation of Ukraine are proposed: determine the unconditional right of the consumer to exchange and terminate the contract within fourteen days; expand the list of information to be provided to consumers when concluding online contracts; establish a list of actions that constitute unfair commercial practices; create a national consumer association that would carry out a legislative initiative; introduce alternative ways of resolving consumer disputes.

Key words: e-commerce, e-commerce, consumer protection, Internet, legislation.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ЄС ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Олена Голишева

аспірантка Інституту держави і права імені В. М. Корецького

Національної академії наук України (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-4589-109X

l.stepanchenko94@ukr.net

Анотація. У статті розглянуто проблемні питання впровадження стандартів Європейського Союзу щодо захисту прав споживачів у сфері електронної торгівлі в Україні. Проаналізовано етапи розвитку національного законодавства в контексті наближення законодавчої бази України до норм права Європейського Союзу.

Проаналізовано права на: захист, доступ до достовірної інформації, приватність і конфіденційність, належну якість продукції, обмін товару, створення громадських організацій і об'єднань.

Доведено, що кожне із зазначених прав в системі захисту споживачів має свою реалізацію та особливості регламентації, після дослідження яких, запропоновані такі зміни та доповнення в законодавстві України: визначити безумовне право споживача як на обмін, так і на розірвання договору протягом чотирнадцяти днів; розширити перелік інформації, яка має бути надана споживачу під час укладення онлайн-договорів; закріпити перелік дій, що становлять нечесну комерційну практику; створити загальнодержавне об'єднання споживачів, яке б здійснювало законодавчу ініціативу; запровадити альтернативні способи вирішення споживчих спорів.

Ключові слова: електронна комерція, електронна торгівля, захист прав споживачів, мережа Інтернет, законодавство.

Вступ. Перехід до третього тисячоліття фахівцями в галузі філософії, економіки, юриспруденції, інформатики пов'язується з переходом до інформаційного суспільства, під яким розуміється суспільство, в якому ключову роль відіграють послуги з отримання, обробки та поширення інформації, на відміну від індустріального суспільства, основу якого складають процеси створення матеріальних благ. Технічний прогрес призвів до виникнення віртуального простору, в якому будь-які дії з інформацією вчиняються за допомогою Всесвітньої мережі Інтернет. Поряд із традиційною господарською діяльністю з'являється така ж діяльність з використанням комп'ютерних технологій. З цього випливає необхідність охорони та захисту споживачів, котрі часто не обізнані зі своїми правами та способами їх реалізації. Варто зазначити, що належна система охорони буде прискорювати розвиток відносин у електронній торгівлі. Таким чином, сучасний технічний розвиток повинен супроводжуватися відповідним правовим регулюванням, зокрема інститутів охорони та захисту, що забезпечують належний рівень прав споживачів.

Постановка проблеми. Увага світового співтовариства зосереджується на гармонізації та уніфікації законодавства Європейського Союзу (далі ЄС) у законодавство України, оскільки торгові відносини виходять далеко за межі однієї країни це сприяє розробленню єдиних положень та принципів в галузі цивільного права. Даний підхід є раціональним, адже мережа Інтернет має екстериторіальний, глобальний характер. Таким чином, встановлення ізольованого національного правового режиму може викликати колізії в законодавстві під час здійснення електронних правочинів, або навіть в деяких ситуаціях взагалі унеможливить їх вчинення.

Залишається неврегульованою охорона та захист прав споживачів у сфері електронної торгівлі, правове регулювання споживчих відносин, механізми їх реалізації, та практика застосування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням захисту прав споживачів приділяли увагу такі українські вчені, як Шахбазян К. С., Присяжнюк О. А., Чучковська А. В., Дутов М. М., Желіховський В. М., Біленчук П. Д., Мілаш В.С., Яновицька Г.Б. та ін. Важливе значення мають також економічні дослідження, які проводяться міжнародними та вітчизняними інституціями в споживчих відносинах. Водночас зазначимо, що деякі важливі питання правового регулювання договірних відносин за участю споживачів у електронному торговому обороті залишаються неврегульованими і потребують додаткового вивчення.

Мета і завдання дослідження є полягає в тому, щоб проаналізувати захист прав споживачів в Україні та ЄС, міжнародні нормативні акти, Директиви ЄС з формулюванням обґрунтованої концепції та пропозицій стосовно вдосконалення правового регулювання відносин за участю споживачів у сфері електронної торгівлі в законодавстві України, з метою приведення базових законодавчих положень у відповідність один одному.

Виклад основного матеріалу. Належне правове регулювання захисту прав споживачів є важливим для будь-якої держави, оскільки сприяє розвитку економіки та залученню інвестицій у торговельну діяльність.

Становлення та розвиток електронної торгівлі має еволюційну складову. В Україні створена і постійно розвивається законодавча база захисту прав споживачів. На нашу думку, її розвиток умовно можна поділити на чотири етапи.

Перший бере початок із 90-х років, коли було прийнято Декларацію «Про державний суверенітет України» від 16.07.1990 № 55-ХІІ. Одним із початкових кроків до законодавчого врегулювання сфери інформаційних технологій стало прийняття Закону «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 № 1023-ХІІ. Наступним кроком стало прийняття Закону України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-ХІІ, яким закріплювалось право на доступ до інформації та закладались основи інформаційної безпеки громадян. Закон України «Про зв'язок» від 16.05.1995 № 160/95-ВР (втратив чинність) встановив правові, економічні та організаційні засади діяльності в галузі зв'язку.

Другий пов'язаний із прийняттям Конституції України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР, в якій закріплено основний обов'язок держави захищати права споживачів, забезпечувати контроль споживчих відносин через державні органи.

Третій розпочався одночасно із входженням України у нове, 21-перше століття. Саме тоді були прийняті Закони України:

– «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» від 05.04.2001 № 2346-III, який визначає порядок виконання платіжних операцій.

– «Про електронний цифровий підпис» від 22.05.2003 № 852-IV (втратив чинність).

Четвертий бере початок з квітня 2014 року із ратифікації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої (англ. Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their member states, of the one part, and Ukraine, of the other part) набрання чинності відбулось

01.09.2017 (далі Угода про асоціацію). Україна взяла обов'язок реформування законодавства стосовно: «електронних цифрових підписів, електронних комерційних повідомлень та захисту споживачів у сфері електронної торгівлі» (ст. 140) (Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода, 2014).

Угода про асоціацію за своїм обсягом і тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, коли-небудь укладеним ЄС.

Варто відмітити, що на теперішній час в Україні тривають економічні реформи, метою яких є інтеграція нашої країни в Європейську економічну спільноту. У зв'язку з цим особливого значення набувають нормативно-правові акти, які стали першоосновою створення законодавчої бази спільного ринку електронної торгівлі. Саме такою є Директива Європейського парламенту та Ради № 2000/31 «Про електронну комерцію», яка має основоположний характер. Стаття 3(1) є однією із базових у Директиві, оскільки в ній встановлений принцип свободи здійснення електронної торгівлі, зазначаючи, що «кожна держава-член повинна забезпечити, щоб послуги інформаційного суспільства, що надаються постачальником послуг, заснованим на її території, відповідали національним положенням держави-члена, що належать до узгодженої галузі» (Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку: Директива (ЄС) 2000/31, 2000).

Україною були виконані зобов'язання щодо імплементації положень Директиви ЄС № 2000/31 у національне законодавство, оскільки в 2015 році був прийнятий Закон України «Про електронну комерцію» від 03.05.2015 № 675-VIII, в якому визначено юридичні умови електронної торгівлі як окремого правового явища.

В національному законодавстві основу правового регулювання захисту прав споживачів, які укладаються в мережі Інтернет, складають Закон України «Про електронну комерцію» від 03.05.2015 № 675-VIII, Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 № 1023-XII, Закон України «Про електронні документи і електронний документообіг» від 22.05.2003 851-IV, Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 № 2155-VIII, Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 № 2163-VIII. Також, у 2022 році набув чинності Закон України «Про електронні комунікації» від 16.12.2020 № 1089-IX. До відносин купівлі-продажу між фізичними особами застосовуються загальні положення про купівлю-продаж (ст. ст. 655-697 Цивільного кодексу України).

Позитивним кроком стало затвердження Урядом України нової редакції Закону України «Про захист прав споживачів» від 05.10.2021 № 6134, яким Міністерство економіки України планує виконати численні Директиви та Регламенти ЄС, а також запровадити подібні до ЄС організаційно-правові засади захисту прав споживачів, розширити дію Закону на електронну торгівлю у сфері харчової продукції, визначити обсяг прав та обов'язків споживачів, розширити неюрисдикційні форми вирішення спорів у споживчих відносинах.

Сьогодні залишаються неврегульованими та негармонізованими із нормами права ЄС питання, що стосуються цивільно-правового захисту прав споживачів, а саме: розширення переліку інформації про захист персональних даних покупця; порядок обміну та повернення товару; перспективи запровадження альтернативних засобів вирішення спорів. Розглянемо кожний з них більш детально.

Одним із ключових є **право споживача на доступ до достовірної інформації**. Відсутність обов'язку особи, яка здійснює підприємницьку діяльність (як фізична, так і юридична особа) із використанням для продажу продукції веб-сайт, надати свої персональні дані створює перешкоди не лише під час визначення дійсності таких угод, а й у разі необхідності притягнення такого продавця до відповідальності. Багато трудностей у процесі визначення дійсності електронного договору виникає під час ідентифікації сторін.

Слід відмітити позитивні зміни, що стосуються надання законодавцем додаткових положень щодо інформації, яка має бути надана торговельним майданчиком споживачу. Проектом Закону України «Про захист прав споживачів» від 05.10.2021 № 6134 (за новою редакцією) передбачені норми, в яких надається визначення «інтернет-майданчик або електронний торговельний майданчик (маркетплейс)» та «електронний сервіс порівняння продукції (прайс-агрегатор)» та встановлюється відповідальність за ненадання повної інформації суб'єктом, котрий не розкриває власну реєстраційну інформацію (назва юридичної особи, податковий номер, адресу центрального офісу, дані щодо керівництва тощо). Встановлений обов'язок підприємців, що здійснюють торгівлю в мережі Інтернет розмішувати інформацію про себе, як суб'єкта господарювання, та надавати перелік інформації про продукцію, яку вони продають. Вимога інформування імплементована із ст. 10 Директиви 2000/31/ЄС та є обов'язковою до виконання (Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку: Директива (ЄС) 2000/31, 2000).

До прав пов'язаних із технічними характеристиками електронної торгівлі, входить **право на приватність і конфіденційність**. Здійснюючи покупки в мережі Інтернет користувач повинен погодитись на обробку та зберігання персональних даних. Достатньо врегульоване питання захисту персональних даних в європейському законодавстві. У 2018 році в ЄС було прийнято Загальний регламент із захисту персональних даних (General Data Protection Regulation скорочено GDPR). Незважаючи на те, що вказаний нормативно-правовий акт був розроблений і прийнятий Європейським Союзом, він має екстериторіальний принцип застосування. Відповідно Глави 1 ч.1 ст. 4 GDPR до персональних даних належить будь-яка інформація, що відноситься до «суб'єкта даних»; Ідентифікована фізична особа – це особа, яку можна ідентифікувати, прямо чи опосередковано, зокрема, шляхом посилання на такий ідентифікатор, як ім'я, ідентифікаційний номер, дані про місцезнаходження, онлайн-ідентифікатор або на один або кілька факторів, характерних

для фізичної, фізіологічної, генетичної, психічної, економічної, культурної або соціальної ідентичності цієї фізичної особи (Про захист персональних даних Європейського Союзу: Загальний регламент, 2018).

В свою чергу в ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 № 2297-VI розкривається поняття персональних даних як «відомостей чи сукупності відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована» (Про захист персональних даних: Закон України, 2010). Таким чином, на відміну від європейського законодавства національне не містить прикладів ідентифікаторів особи. Проте, норми GDPR потрібно враховувати вітчизняними підприємцями при продажу товару на європейській онлайн-платформах.

Одним із базових для споживача є право **на належну якість продукції**. В Директиві № 2019/2161 Європейського Парламенту та Ради від 13 липня 2009 року (далі Директива № 2019/2161) визначені норми, які стосуються захисту прав споживачів при продажі товарів під виглядом ідентичних, хоча в дійсності їх склад та характеристика відрізняється (так названі товари «подвійної якості»). Це відбувається, наприклад, коли недобросовісні продавці реалізують різні за якістю чи складом харчові продукти під однією торговою маркою у різних країнах ЄС. Директивою № 2019/2161/ЄС також визначені дії, які потрапляють в список заборонених (англ. blacklist) (Про внесення змін до Директиви Ради 93/13/ЄЕС та Директив 98/6/ЄС, 2005/29/ЄС та 2011/83/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо кращого забезпечення виконання та модернізації правил захисту прав споживачів Союзу: Директива (ЄС) 2019/2161, 2009). До них відносяться: публікації несправжніх відгуків споживачів, прихована реклама в результатах пошуку, перепродаж придбаних за допомогою автоматизованих «ботів» квитків. Положення вказаної Директиви частково враховані в Розділі IV Проекту Закону України «Про захист прав споживачів» від 05.10.2021 № 6134.

Похідним від права на якісну продукцію є **право на обмін товару** (належної та неналежної якості). Так, вітчизняному споживачу гарантується право на обмін товару належної якості, який за будь-яких причин не сподобався покупцю протягом чотирнадцяти днів з моменту оформлення покупки. При цьому, товар повинен бути без дефектів чи браку, також покупець повинен мати документ про оплату товару (чек, накладну). Однак, якщо у продавця відсутній аналогічний товар на заміну, альтернативним способом обміну є придбання наявного в асортименті товару або розірвання договору купівлі-продажу та отримання сплачених коштів (ч.2 ст.9) (Про захист прав споживачів: Закон України, 1991). Таким чином, законодавець першочергово надає споживачу право обміняти товар на аналогічний, а лише потім настає похідне право розірвати договір.

Натомість, в іноземному законодавстві споживачу гарантується право відмовитися від товару, що включає як обмін, так і повернення, а в ст. 6 Директиви 97/7/ЄС «Про захист прав споживачів в дистанційних контрактах» від 20.05.1997 закріплено право на вихід із контракту протягом семи днів, що не вважається порушенням умов договору (Про захист прав споживачів в дистанційних контрактах: Директива 97/7/ЄС, 1997).

На нашу думку, слід врахувати досвід ЄС та у Проекті нової редакції Закону України «Про захист прав споживачів» від 05.10.2021 № 6134 закріпити безумовне право споживача як на обмін, так і на розірвання договору протягом чотирнадцяти днів.

Одним із базових у сфері захисту прав споживачів є **право на створення громадських організацій споживачів** (об'єднання споживачів).

Для захисту і просування інтересів громадян до керівних органів Європейського Союзу в 1962 році було створено Бюро Європейських Союзів Консуматів (BEUC). Діяльність BEUC включає розробку досліджень, доповідей та висновків, участь у консультативних та експертних групах, проведення навчання та навчальних семінарів, організацію конференцій, прес-конференцій та прес-заходів. В Україні не створено загальнодержавного об'єднання споживачів, яке б здійснювало законодавчу ініціативу, натомість закріплено можливість об'єднання споживачів на добровільних засадах. Слід відмітити, що в п. 4 ч.1 ст. 4 Проекту нової редакції Закону «Про захист прав споживачів» від 05.10.2021 № 6134 зазначено право споживачів на «споживчу освіту», що є основою для створення та розвитку споживчих об'єднань в Україні (Про захист прав споживачів: Проект Закону України, 2021).

Одним із основних прав у споживчих відносинах є **право на захист**.

В ст. 22 ЗУ «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 № 1023-XII зазначено, що захист прав споживачів здійснюється судом. Таким чином, в національне законодавство не введена досудова форма захисту прав. Цікавим є досвід ЄС з цього приводу, де діє альтернативна процедура вирішення спорів (ODR), яка почала застосовуватись з 2015 року в нормативно-правових актах ООН та Ради ЄС. Цивільні, житлові, трудові, банківські спори в сфері електронної торгівлі в світі вирішуються без проведення судового процесу. Такий розгляд можливий в режимі онлайн на спеціально створених платформах.

Ринок електронної торгівлі в Україні розвивається найдинамічніше серед інших країн Європи. Вважаємо необхідним створення національної онлайн-платформи, що спеціалізується на розв'язанні споживчих спорів в сфері електронної торгівлі (власний аналог платформи ODR, що працює в ЄС).

Висновок. Розвиток економіки та створення єдиного ринку інформаційних послуг призвели до переведення споживчих правовідносин у сферу електронної торгівлі. Таким чином, захист прав споживачів став одним із основних напрямків правового регулювання кожної держави, особливо у межах Європейського Союзу. Законодавство ЄС має на меті встановити спільні норми та принципи взаємодії між учасниками електронної торгівлі, тоді як Угода про асоціацію стала основою у впровадженні цих стандартів в законодавство України. Вважаємо, що захист прав споживачів як суб'єкта електронної торгівлі суттєво не

відрізняється від захисту прав споживачів у традиційних договірних відносинах. Разом з тим, особливості електронної торгівлі та використання інформаційно-телекомунікаційних систем у ході взаємовідносин із споживачами супроводжуються труднощами в ідентифікації сторін та виконанні умов договору. Крім того, захист прав споживачів часто обумовлений незнанням споживачами механізмів захисту власних прав, що призводить до частих порушень в даній сфері. Звідси випливає важливість аналізу цієї галузі, особливо на доктринальному рівні. Наразі ця ситуація почала покращуватися, особливо через встановлення більш чітких законодавчих положень, створення системи захисту прав, контролю за її дотриманням. Водночас, судовий захист, стає не таким дієвим і часто не відповідає основній ідеї електронної торгівлі – спрощенні та доступності приватно-правових відносин. Україна перебуває на етапі реформування та побудови інституційних та нормативних механізмів охорони захисту прав споживача. Кожне право в системі захисту споживачів має свою реалізацію та особливості регламентації, після дослідження яких нами пропонуються такі зміни в законодавчій базі:

- визначити безумовне право споживача як на обмін, так і на розірвання договору протягом чотирнадцяти днів;

- розширити перелік інформації, яка має бути надана споживачу під час укладення онлайн-договорів;

- закріпити перелік дій, що становлять нечесну комерційну практику;

- створити загальнодержавне об'єднання споживачів, яке б здійснювало законодавчу ініціативу;

- запровадити альтернативні способи вирішення споживчих спорів.

Сфера електронної торгівлі є, насамперед, транснаціональною та транскордонною, через це і державна політика України стосовно неї має бути спрямована на наближення національного законодавства до права ЄС та загальновизнаних світових стандартів. Використання інноваційних положень GDPR та ODR сприятиме доповненню Українського законодавства уже з врахуванням особливостей національної правової системи.

Список використаних джерел:

1. Директива (ЄС) 97/7/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 20 квітня 1997 року про захист прав споживачів в дистанційних контрактах. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_245 – (дата звернення: 23.06.2022).
2. Директива (ЄС) 2000/31 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2000 року про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку («Директива про електронну комерцію»). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_224/stru#Stru – (дата звернення: 23.06.2022).
3. Директива (ЄС) 2019/2161 Європейського Парламенту та Ради від 27 листопада 2019 року про внесення змін до Директиви Ради 93/13/ЄЕС та Директив 98/6/ЄС, 2005/29/ЄС та 2011/83/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо кращого забезпечення виконання та модернізації правил захисту прав споживачів Союзу. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/2161/oj> – (дата звернення: 23.06.2022).
4. Загальний регламент про захист персональних даних Європейського Союзу (GDPR) № 2018/1725. URL: <https://gdpr.eu/article-4-definitions/> – (дата звернення: 23.06.2022).
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародний документ від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text – (дата звернення: 23.06.2022).
6. Про захист прав споживачів. Проект Закону України (у новій редакції) від 17.09.2020. № 6134. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72932 – (дата звернення: 23.06.2022).
7. Про захист прав споживачів. Закон України. Відомості Верховної Ради УРСР (БВР), 1991, № 30, ст.379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> – (дата звернення: 23.06.2022).

References:

1. Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council of 20 May 1997 on the protection of consumers in respect of distance contracts. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_245 – (last accessed: 23.06.2022).
2. Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce, hereafter ECD). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_224/stru#Stru – (last accessed: 23.06.2022).
3. Directive (EU) 2019/2161 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 amending Council Directive 93/13/EEC and Directives 98/6/EC, 2005/29/EC and 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council as regards the better enforcement and modernisation of Union consumer protection rules. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/2161/oj> – (last accessed: 23.06.2022).
4. General Data Protection Regulation (GDPR). URL: <https://gdpr.eu/article-4-definitions/> – (last accessed 23.06.2022).
5. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part: international document dated June 27, 2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text – (last accessed 23.06.2022).
6. On consumer protection. Draft Law of Ukraine (in the new edition) from September 17 2020 № 6134. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72932 – (last accessed: 23.06.2022).
7. Pro zakhyst prav spozhyvachiv: Zakon Ukrainy [On Consumer Protection: Law of Ukraine] from May 12 1991 № 30, ст.379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> – (last accessed: 23.06.2022).